

Veel gestelde vragen kwartaalcijfers pensioenfondsen

1. De kwartaalcijfers van de pensioenfondsen zijn negatief. Hoe komt dat?

Het algemene beeld is dat het derde kwartaal, en dan in het bijzonder de maand september, een bijzonder slechte tijd was voor beleggingen. Ook in de eerste twee kwartalen daalden de aandelenkoersen al flink. De dalende rente maakt het voor pensioenfondsen nog extra lastig.

Pensioenfondsen beleggen gemiddeld ongeveer 40% van hun vermogen in aandelen. Dat is nodig, omdat op de lange termijn aandelen naar verwachting een hoger rendement opleveren dan bijvoorbeeld staatsleningen. De beleggingen zijn goed gespreid, zowel over veel verschillende sectoren als regionaal. De meeste pensioenfondsen beleggen wereldwijd. Door die spreiding wordt het beleggingsrisico zo beperkt mogelijk gehouden. De kredietcrisis zorgde echter voor koersdalingen op alle fronten en over de hele wereld. Ondanks de spreiding van de beleggingen werden daardoor dus ook pensioenfondsen geraakt.

2. Waarom hebben pensioenfondsen last van een lagere rente?

De afgelopen tijd is de zogenoemde lange rente flink gedaald. Voor pensioenfondsen is die daling slecht nieuws. Dat zit zo. Pensioenfondsen moeten de actuele stand van de lange rente gebruiken om te berekenen hoeveel geld ze nu opzij moeten zetten om alle toekomstige pensioenen uit te betalen. Vergelijk het met een spaarrekening. Stel je wilt nu een eenmalige storting doen om over 25 jaar 25.000 euro te hebben. Bij een rente van 5% moet je dan nu 7.500 euro opzij zetten. Maar bij een rente van 3% wordt het bedrag dat je op je spaarrekening moet storten opeens 12.000 euro.

Zo werkt het ook bij pensioenfondsen. Als de rente daalt, worden de toekomstige pensioenen als het ware duurder. De fondsen moeten er dan dus meer voor opzij zetten. Daardoor dalen de reserves.

3. Wat zijn de gevolgen hiervan voor het pensioenstelsel?

Het Nederlandse pensioenstelsel is het meest robuuste ter wereld. Pensioenfondsen bouwen met de premies die ze ontvangen vermogen op, waarmee ze later de pensioenen betalen. Pensioenfondsen moeten aan strenge reserve-eisen voldoen. Ze hebben dan ook stevige reserves opgebouwd. Die reserves zijn bedoeld om tegen een stootje te kunnen als de economie in zwaar weer belandt. Dat is nu het geval. Dat wordt ingeteerd op de reserves is op zichzelf dan ook geen probleem; daar zijn de reserves juist voor bedoeld. Wel blijkt uit de kwartaalcijfers dat door de kredietcrisis de reserves in een snel tempo zijn geslonken.

Pensioenfondsen zijn echter langetermijnbeleggers, die niet afhankelijk zijn van dagkoersen. Hoewel kwartaalcijfers belangrijk zijn, telt uiteindelijk het langetermijnresultaat. Door die focus op de lange termijn, hebben pensioenfondsen de tijd om een crisis als deze uit te zitten. Ze hoeven niet naar buiten bij zwaar weer. Na de bui nemen ze de schade op en gaan werken aan herstel. Zo is dat ook gebeurd na de beurscrisis van 2001 en 2002.

4. Kunnen de pensioenen nog steeds uitbetaald worden?

Ja. Er zit op dit moment ongeveer 600 miljard euro in de kassen van de pensioenfondsen. Daarvan wordt jaarlijks maar 20 miljard euro aan uitkeringen besteed. Jaarlijks komt er 25 miljard euro aan premie binnen. We kunnen dus nog tientallen jaren vooruit. Honderd procent garanties voor de toekomst kan niemand geven. Maar ons Nederlandse pensioenstelsel zit zo solide in elkaar, dat de pensioenuitkeringen niet in gevaar komen.

5. Er vallen banken en verzekeraars om. Is mijn pensioenfonds als volgende aan de beurt?

Een pensioenfonds is geen bank of een verzekeraar en een pensioenfonds kan ook niet omvallen.

Bij een bank die in de problemen raakt komt dit meestal door een direct gebrek aan contant geld. Onzekere spaarders halen hun geld van de bank en onzekere investeerders trekken hun vermogen terug. Daardoor kan een bank niet meer aan zijn verplichtingen voldoen en failliet gaan.

Bij een pensioenfonds kan dat niet gebeuren. Mensen kunnen niet aan het loket komen om hun opgebouwde pensioen eerder op te eisen. Ook heeft een pensioenfonds geen investeerders die hun geld kunnen terugtrekken. Bovendien krijgt een pensioenfonds iedere maand of kwartaal premies binnen, die meer dan voldoende zijn om de lopende uitkeringen te betalen. Een pensioenfonds heeft dus per definitie nooit gebrek aan contanten.

6. Wat betekenen de verliezen op de beurs voor de gepensioneerden?

Als een pensioenfonds te weinig reserves heeft, moet het maatregelen nemen om die reserves weer aan te vullen. De gepensioneerde moet er rekening mee houden dat zijn uitkering niet geheel zal meestijgen met de prijzen. In sommige gevallen zal deze zogeheten indexatie (toeslagverlening) in 2009 helemaal niet plaatsvinden.

Het pensioenfonds probeert ieder jaar het pensioen te verhogen met de prijsontwikkeling. Het pensioenfonds betaalt toekomstige verhogingen van pensioen uit zijn beleggingsrendement en heeft een bestemmingsreserve indexatie gevormd. De gepensioneerde heeft door een verhoging en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Wanneer de beleggingsrendementen tegenvallen en de reserves slinken te veel, is het onverstandig om de pensioenuitkeringen te laten stijgen. Eerst moeten de reserves weer op peil worden gebracht.

De ervaring leert dat wanneer het weer beter gaat met de pensioenfondsen, ze meestal de misgelopen indexatie inhalen. De koopkracht van gepensioneerden wordt dan weer hersteld.

Veel pensioenfondsen wachten overigens nog even met een besluit over de indexatie in 2009. De Nederlandsche Bank en de Stichting van de Arbeid hebben de pensioenfondsen opgeroepen geen overhaaste besluiten te nemen, maar eerst de cijfers goed te analyseren en te kijken hoe de financiële markten zich ontwikkelen.

In ieder geval zijn de uitkeringen veilig. Wat gepensioneerden vandaag ontvangen, krijgen ze vanzelfsprekend ook in 2009. Pensioenfondsen hebben grote vermogens, die toereikend zijn om de komende vele tientallen jaren de pensioenen uit te betalen.

7. Wat betekenen de verliezen op de beurs voor werknemers die nu pensioen opbouwen?

Ook het pensioen dat werknemers opbouwen, wordt als het mogelijk is ieder jaar verhoogd. Op die manier groeit hun pensioenspaarpot mee met de inflatie. Dat is belangrijk, omdat anders het pensioen tegen de tijd dat iemand stopt met werken, niet veel meer waard zou zijn.

Omdat de reserves van de pensioenfondsen door de kredietcrisis geslonken zijn, zullen veel werknemers in 2009 geen of slechts een gedeeltelijke verhoging van hun opgebouwde pensioen krijgen. Wanneer het beter gaat, zullen sommige fondsen proberen dit in te halen. In sommige gevallen kan worden besloten de premie te laten stijgen, om zo de reserves sneller weer op peil te brengen.

8. Waarom beleggen pensioenfondsen eigenlijk nog in aandelen?

De pensioenpremie die werknemers en werkgevers betalen, is toereikend om de basispensioenen van te betalen. De premie is niet bedoeld om de jaarlijkse verhoging van de pensioenen te betalen.

Het pensioenfonds betaalt toekomstige verhogingen van pensioen uit zijn beleggingsrendement en heeft een bestemmingsreserve indexatie gevormd. Aandelen kennen een hoger risico dan bijvoorbeeld staatsobligaties, maar historisch gezien geven ze op de lange termijn ook een hoger rendement. Bovendien moeten pensioenfondsen hun beleggingen spreiden. Zonder beleggingen in aandelen en andere beleggingen met een hoger rendement, worden pensioenen uiteindelijk lager óf zelfs onbetaalbaar.

9. De dekkingsgraad van pensioenfonds Y is onder de 105% gezakt. Wat betekent dat?

De Nederlandsche Bank houdt toezicht op de pensioenfondsen. Wanneer de dekkingsgraad van een pensioenfonds onder de 105% is gezakt -wat betekent dat tegenover iedere euro die aan pensioen uitgekeerd moet worden, 1,05 euro in kas zit- wordt dat een dekkingstekort genoemd. Het pensioenfonds moet zich dan melden bij De Nederlandsche Bank. In overleg met De Nederlandsche Bank maakt het pensioenfonds een herstelplan, waarin staat hoe het pensioenfonds binnen drie jaar de reserves weer gaat aanvullen. Dat kan op verschillende manieren.

NB: Y is niet het POB. Het POB zit boven die grens!

10. Hoe komt een pensioenfonds er weer bovenop?

Een pensioenfonds met een tekort moet zorgen dat de reserves weer worden aangevuld en dat de tekorten niet nog groter worden. Meer beleggingsrisico nemen om extra rendement te halen is dus een lastige zaak. Vaak moet juist het tegenovergestelde gebeuren: het beleggingsbeleid aanpassen om de risico's te verminderen. Er zijn ook andere mogelijkheden om de reserves aan te vullen:

- Beperken of achterwege laten van de jaarlijkse verhoging van de pensioenen (de indexatie).
- Verhogen van de pensioenpremies.

- In het uiterste geval kunnen ook de pensioenaanspraken worden versoerd, het zogeheten afstempelen. Omdat pensioenfondsen vaak ruim de tijd hebben om te herstellen, is deze maatregel uitzonderlijk.

Overigens kan het ook zijn dat de Nederlandsche Bank meer dan drie jaar de tijd geeft om de reserves weer aan te vullen.

11. Moeten pensioenfondsen die in zwaar weer zitten nu aandelen gaan verkopen?

Nee, De Nederlandsche Bank heeft de pensioenfondsbesturen juist opgeroepen om geen overhaaste beslissingen te nemen. Pensioenfondsen die een tekort hebben moeten een herstelplan maken, waarin staat hoe het pensioenfonds denkt de financiële positie te herstellen. De Nederlandsche Bank kijkt daarbij naar de specifieke situatie van het fonds. Nu overhaast het beleggingsbeleid aanpassen en aandelen verkopen is dus niet nodig. Aandelen verkopen op een dieptepunt van de markt zou ook onverstandig zijn. Bovendien zouden de beurzen een nieuwe duikvlucht naar beneden maken op het moment dat pensioenfondsen massaal hun aandelen gaan verkopen.

12. En wanneer een pensioenfonds onder de 100% komt? Kunnen de pensioenen dan nog uitbetaald worden?

Ja, de uitbetaling van de pensioenen loopt geen gevaar. Bij een percentage onder de 100 spreken we over onderdekking. Dit betekent dat wanneer het pensioenfonds onmiddellijk zou ophouden te bestaan, niet alle pensioenen voor de komende tachtig jaar volledig en in één keer uitbetaald zouden kunnen worden. Dit komt in de praktijk niet voor. Het gemiddelde pensioenfonds heeft bovendien bij onderdekking ruim de tijd om de tekorten weg te werken. De Nederlandsche Bank houdt daar streng toezicht op.

Wel is het zo dat een pensioenfonds in zo'n situatie de uitkeringen niet mag verhogen, en in veel gevallen de premie moet verhogen. De Nederlandsche Bank houdt daar streng toezicht op.

13. Gaan de pensioenpremies nu omhoog?

Eén van de maatregelen die een pensioenfonds kán nemen om de reserves weer op peil te brengen, is het verhogen van de premies. Dit kan gebeuren in combinatie met het slechts gedeeltelijk of helemaal niet verhogen van de pensioenen. Zo dragen alle partijen, werkgevers, werknemers en gepensioneerden, hun steentje bij aan het op peil brengen van de reserves.

Het is nu nog te vroeg om al uitspraken te doen over de hoogte van de premie en de verhogingen van de pensioenen in 2009. De Nederlandsche Bank heeft de pensioenfondsen opgeroepen geen overhaaste besluiten te nemen, maar eerst de cijfers goed te analyseren en naar de lange termijn te kijken.

14. Wat is er na september nog allemaal gebeurd? Het gaat wel heel snel nu. Komt er nu nog meer slecht nieuws?

Oktober 2008 was voor de toonaangevende Amerikaanse beurs op Wall Street de slechtste maand in de geschiedenis. Nooit eerder verloren aandelen in één maand zoveel van hun waarde. Ook nu schommelen de beurskoersen nog sterk.

Niemand kan de beurskoersen voorspellen. Wel is het zo dat hoe lager de beurzen staan, hoe meer de bodem in zicht komt. Wanneer de beurzen weer opkrabbelen, zullen ook de

reserves van de pensioenfondsen weer sterker worden. Pensioenfondsen hebben bovendien de tijd om een crisis als deze uit te zitten. Omdat ze beleggen voor een termijn van vele tientallen jaren, hoeven ze niet op het dieptepunt van de markt hun verlies te nemen door massaal aandelen te verkopen.

15. De Nederlandsche Bank geeft pensioenfondsen tot 1 april uitstel voor het maken van een herstelplan. Is dat wel verstandig?

De financiële markten zijn op dit moment erg instabiel. De koersen van aandelen gaan op en neer. In zo'n situatie is het erg moeilijk om plannen te maken voor de toekomst. Door de pensioenfondsen extra tijd te geven voor het maken van een herstelplan kan men een betere inschatting maken van welke maatregelen echt noodzakelijk zijn voor het herstel van de dekkingsgraad van het pensioenfonds.

Bron: VB